

MAANDBLAD

UITGEGEVEN DOOR HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG.

Maandelijksche Vergadering te Sittard op 24 Juni j.l.

Ten 7 ure opent de voorzitter de vergadering. Aanwezig de heeren: Dr. Jos. Beckers, F. Clerx, H. J. Claessens, Jos. Cremers, Dr. A. de Wever, M. Mommers, A. Penners, Pater Ch. Riolte, Pater H. Schmitz, A. M. Sprenger, A. Theunissen en de dames J. Clerx-Corten en M. Beckers-Corten.

De heer Claessens stelt den heer Sprenger voor in 't Maandblad lijsten te publiceeren van de planten, welke nog in den Museumtuin te Maastricht mankeeren.

De voorzitter meent, dat 't practischer is als de heer Sprenger dergelijke aanvragen schriftelijk richt tot de leden, waarvan 't bekend is, dat ze aan botanie doen.

Op 'n vraag van Pater Schmitz of de Witte Waterlelie (*Nymphaea alba*) in Zuid-Limburg inheemsch is, antwoordt Dr. de Wever, dat ze hier alléén is aangeplant. In Noord-Limburg is ze inheemsch; en ook nog in Midden-Limburg. Is 't mogelijk haar hier 's winters over te houden in een niet al te diep bassin?...

Alléén dan, wanneer 't water niet te zeer beviest.

't Best plaatst men de Waterlelie in zoo'n bassin in 'n houten kuip, die tegen den winter binnenshuis op 'n vochtige plaats wordt neergezet.

De heer Sprenger vertoont eene „Geelbuikpad“, afkomstig uit Mheer en vertelt, dat hij er verschillende keeren getuige van was, hoe 't beestje, zoodra 't gestoord wordt, tracht zijn belager schrik aan te jagen. Daartoe buigt 't voor- en achterpooten

rugwaarts, zoodat de bont-gekleurde buikzijde plotseling zichtbaar wordt.

Verder vertoont de heer Sprenger eene „Knoflookpad“ en verscheidene „Heikikkers“. Deze Heikikkers hebben zich bij hem in den tuin ontwikkeld uit eieren, afkomstig uit Helenaveen.

't Is hem opgevallen hoe de beestjes soms in hooge mate van kleur veranderen. Exemplaren, die zitten op donkere plaatsen in den tuin zijn donkerder gekleurd dan zij, die zich op heldere, door de zon beschenen plekken bevinden.

Ook meent hij opgemerkt te hebben, dat de Heikikkers meer donker zijn als 't regent. Naar aanleiding hiervan zegt P. Schmitz, dat hij zich bij z'n lessen in Natuurlijke Historie telken jare bedient van een jongen paling, om ditzelfde verschijnsel (*Mimicry*) te doen uitkomen.

Bij den aanvang der les vertoont hij den leerlingen een paling, die heel donker gekleurd is, zet hem daarna in 'n witten porseleinen waschkom en... op 't einde der les is 't beestje dan geregeld bijna wit.

Den heer Sprenger is 't opgevallen, hoe weinig bruine en groene kikkers zich in zijn tuin bevinden. Hij heeft er tal van larven en ook half- en gansch volwassen exemplaren in overgebracht. De levensvoorwaarden zijn er uitstekend, vroeger huisden ze er in massa; maar, nadat de heikikkers er gekomen zijn, zijn de meeste andere kikkers verdwenen.

De voorzitter verwijst naar, wat hij in een artikel in „Ons Eigen Blad“ hierover, enkele jaren geleden, geschreven heeft.

Hij had toen bij elkaar zitten een Heikikker en

De Kuifhyacint.

Muscari comosum L.

Begin Juni ontmoette ik op 'n fietstochtje, nabij Merkelbeek, 'n kennis.

Dat trof al bijzonder goed, want hij had 'n bos bloemen in de hand, die hij aan mij wilde sturen.

En welke bloemen! I....

Mijn kennis, de heer Ernest Lienaerts, 'n eerste bloemenvriend, had ze vroeger nimmer gezien, maar meende toch, dat ze iets bijzonders moesten zijn.

Daarom had hij ze zoo juist voor mij geplukt.

„Iets bijzonders“ waren ze inderdaad!

Verbeeld je, hij had daar 'n ganschen tuil *Kuifhyacinten*!

Terugkeeren naar de plek waar hij ze pas gevonden had, was 't werk van 'n oogenblik.

Ze stonden in 't graan, niet ver van z'n huis op 't z.g. *Hoenderoord*.

En wat ik nu zag, zal ik niet licht vergeten.

Ik aanschouwde 'n gansch veld haast vol *Kuifhyacinten*. Waar of mijn oogen ook keken, alom zagen we deze mooie planten.

Wij telden er minstens 300 stuks.

Er waren er bij van 80 cm.

De stengels zaten over ruim 20 cm. vol bloemen, waarvan de onderste reeds vruchten hadden aangezet.

Aan den top prijken de donkerblauwe, paarse bloemetjes op fijne, lange steeltjes als 'n coquette kuifjes.

Hier vandaan draagt de plant dan ook heur naam.

Deze bovenste, gekleurde bloemen zijn onvruchtbaar en dienen alleen om de insecten, ter bevruchting van de lager zittende geel-bruin-groene *blommetjes te lokken, die tusschen de graanhalmen moeilijk zichtbaar zijn*.

Voor mij was de kuifhyacint geen onbekende.

Enkele jaren geleden toch zond mij de heer *Kentgens*, leeraar te Sittard, enkele exemplaren van uit de omstreken van Holtum.

Zelfs vonden we haar een enkelen keer nabij Rumpen.

Tevens wisten we, dat ze vroeger al ontdekt werd bij Oud-Valkenburg en Ingber (Gulpen) door de heeren *Dr. Vuijk* en de *Koning* en *Mej. Dr. Westendijk*.

Gelijk de meeste floristen beschouwden ook wij de *Kuifhyacint* als 'n „verdwaalde“ sierplant.

Bijna alle *Liliaceen* toch werden oorspronkelijk alléén in tuinen gevonden.

twee boomkikkers. Beide laatste werden door den heikkikker opgepeuzeld.

Heikkikkers zijn klaarblijkelijk echte kanibalen.

De heer Sprenger vraagt, hoe of 't komt, dat de „Vroedmeesterpad” in zijn tuin niet voortleelt. Er bevinden zich minstens 6 exemplaren, mannetjes en wijfjes, dezer beestjes in den tuin. Meerdere mannetjes hadden eiersnoeren bij zich. Ze hebben gelegenheid om de eieren in water af te zetten, maar tot nu toe zijn alle proeven mislukt.

Pater Smitz antwoordt, dat 't tot nog toe nimmer gelukt is om vroedmeesterpaden in u aquarium te kweken.

De larven worden daarin niet grooter dan 15 m.M., dan sterven ze.

Waaraan is echter de mislukking in den tuin van den heer Sprenger te wijten?....

Is 't water misschien te koud? Soms te warm? Is er te weinig voedsel?...

Hij weet 't niet. Hij meent echter dat op den duur de vroedmeesterpad in dien tuin wel zal voorttellen. Hij kent o.a. te Leuven 'n tuintje, niet grooter dan dat van den heer Sprenger, waarin de vroedmeesterpaden welig tieren en zich met succes voortplanten.

Pater Schmitz laat een mol zien te Sittard gevangen, die slechts drie pooten heeft. Een der achterpooten n.l. ontbreekt.

Klaarblijkelijk heeft hij dat lichaamsdeel nooit gehad. Van een lidteken althans is er absoluut niets te bespeuren. Ook vertoont 't exemplaar over 't heele lijf eigenaardig gevormde haarbosjes.

Pater Riotte geeft, naar aanleiding van 't schrijven der Nederl. Ornith. Vereeniging, gericht aan 't Natuurhist. Genootschap in Limburg, om de mitrociing van den waterspreeuw te voorkomen, in overweging dit schrijven, alsmede de adhaesiebetuiging van 't Nat. Hist. Gen. te publiceeren in 't Maandblad. Hij deelt mede, dat er dit jaar ook een drietal broedplaatsen van den waterspreeuw in Noord-Limburg bestaan.

Verder doet Pater Riotte interessante mededeelingen over een zestal nachtegalen en andere vogels die nestelen in den tuin van 't Missiehuis te Steijl en zóó tam zijn, dat ze uit de hand van de bezoekers aan dien tuin komen eten.

Naar aanleiding hiervan zijn er verschillende te den, die er op wijzen, dat niet genoegzaam de hand gehonden wordt aan de nieuwe vogelwel. Er worden nog veel te veel vogelnesten verstoord.

In 1913 ontdekte de heer Baggen, hoofd der school te Wijnandsrade, ook al weer 'n groote hoeveelheid dezer planten in de buurt van Nuth.

'n Onderzoek, ingesteld bij landlieden aldaar, bracht aan 't licht, dat ze er minstens al 25 jaren lang waren voorgekomen.

Gaan we het verspreidingsgebied der Kuifhyacint na, dan blijkt uit de gegevens der meeste groote flora's, dat ze alléén in Zuid- en Midden-Europa *inheemsch*, in Noord-Europa echter *ingevoerd* is.

Nu Merkelbeek ons wederom als nieuwe vindplaats der Kuifhyacint is bekend geworden en we haar hier zoo talrijk hebben aangetroffen, meenen we haar te moeten beschouwen als bij ons „genaturaliseerd”.

We kunnen haar dus, dunkt ons, thans wel voor „indigene” houden en wel voor eene onzer mooiste inlandsche gewassen.

Waar er in Merkelbeek zoo veel materiaal aanwezig was en we voor uitroeiing daar ter plaatse niet behoeven te vreezen, hebben we enkele planten meegenomen voor den Museumtuin te Maastricht.

Liefhebbers kunnen zich daar, 'n volgend jaar, in haar

Voor al de heeren onderwijzers moesten hier ingrijpen. Te betreuren is 't ook, dat men op menige plaats, o.a. Munstergeleen, nog zoovele boeckvinken in kooitjes opgesloten moet zien hangen aan de muren van huizen. Is er, vraagt men tegen 't houden van boeckvinken-concoursen niets te doen?....

Pater Schmitz brengt dank aan de leden, die hem materiaal bezorgden voor z'n studie van de koolaardvloo.

Inzonderheid bedankt hij mej. Vliex uit Schaesberg, die hem niet minder dan 72 dezer beestjes toezond. Onder deze 72 vlooiën, waren 6 verschillende soorten, n.l. **Phyllotreta nemorum**, **undulata**, **ericiferae**, **atra**, **nigripes** en **consobrina**.

Van deze laatste, in Holland zeldzaam waargenomen soort, waren er 40 exemplaren bij. In Frankrijk was consobrina al lang als schadelijk bekend. Schmitz zelf heeft ze gevangen te Sittard en te Aalbeek, maar niet in groote hoeveelheid. Onder de aardvlooiën welke hij uit Maastricht ontving van den heer Sprenger was consobrina niet aanwezig.

Verder laat Pater Schmitz twee zeldzame parasieten van vleermuizen zien, door hem buitgemaakt op 'n paar vleermuizen, die hij in Mei slapende aantrof in eene kunstmatige grot in 'n tuin te Maastricht.

Deze parasieten waren de op 'n spin lijkende vliegellooze vlieg **Baselia nattereri**. Naar aanleiding hiervan doet P. Schmitz 'n beroep op de aanwezigen om, in geval ze 'n vleermuis mochten in handen krijgen, acht te willen geven op hare parasieten en ze hem te doen toekomen. 'n Uitstekend conserveermiddel, zegt hij, is water, waarin keukenzout is opgelost. Dit vocht is vooral ook geschikt om rupsen te conserveeren. Deze behouden in zoutwater jaren lang haar kleur.

Ook laat P. Schmitz een paar tsetsevliesen zien, die de oorzaak zijn van de zoo gevreesde slaapziekte.

De vliegen, zegt hij, welke 's zomers in zoo'n groot aantal op koeien zillen zijn corvina's. Deze behooren niet tot de z.g. steekvliegen, maar zijn 't meest verwant aan onze kamervliegen. De vliegen, die den mensch soms zoo gevoelig prikken zijn geene kamervliegen, maar steekvliegen.

Dr. Beckers vraagt of 't een der aanwezigen bekend is, dat de aanwezigheid van paarden in 'n koeienstal invloed heeft op 't al of niet aanwezig zijn van vliegen in zoo'n stal. Boerenmensen

gezicht verlustigen. Tot onze verwondering troffen we haar nooit aan, althans in Zuid-Limburg, in siertuinen.

Van hieruit kan ze dus moeielijk ontsnapt zijn.

Eén ding hebben we alweer geleerd.

We meenden de omstreken van Merkelbeek gansch en al te hebben afgezocht en thans blijkt, dat we er nog lang niet alles vonden, wat op floristisch gebied 't vinden waard is.

NUTH.

A. DE WEVER.

In aansluiting met wat de heer de Wever hier vertelt over de Kuifhyacint kunnen we mededeelen, dat we den 1sten Juni l.l. ook te Raath-Bingelrade Kuifhyacinten zagen.

Ze werden ons in 't veld tusschen Raath en Jabeek, op den z.g. „Toren” aangewezen door den heer J. Geelkens, boomkweker alhier.

Die heeft ze daar, vele jaren geleden al, gevonden.

En ieder jaar verschijnen ze, in vrij groot aantal, weer opnieuw.

JOS. CREMERS.

heeft hij zulks wel 'ns hooren beweren.

Hieromtrent is niets bekend, wel heeft de voorzitter meermalen hooren zeggen, dat lui, die veel met paarden omgaan, geen last van vlooiën zouden hebben.

De heer A. Theunissen deelt mede, dat hij den 15den Juni l.l. groote zwermen libellen of glazenmakers, hoog in de lucht heeft zien vliegen te Amstenrade.

Gansche wolken dezer beestjes waren nrenlang zichtbaar.

P. Schmitz betreurt 't, dat geene exemplaren zijn buitgemaakt. Dit ware interessant geweest om te weten of 't niet vreemde soorten waren.

De voorzitter deelt mede, dat dezelfde emigratie van glazenmakers dienzelfden dag ook waargenomen werd te Jabeek. De lui aldaar meenden, dat 't sprinkhanen waren.

De heer Sprenger doet belangrijke mededeelingen over het resultaat, 't welk dit jaar in Maas-riecht behaald werd met vogelkastjes.

In April — dus feitelijk wel wat laat — werden 35 nestkastjes aangebracht in 't Stadspark, Zwanenpark en op Slavante.

Vier weken later hadden op Slavante twee paren pimpelmeesjes kastjes betrokken.

In 't Zwanenpark nestelden er toen in: 1 pimpelmees, 1 vliegenvanger en een koolmees; in 't Stadspark twee meezenparen en twee muschenparen. Boven op een der kastjes in 't Stadspark had 'n merel haar nest geplaatst.

Na dien tijd zijn haast alle nestkastjes door vogels betrokken geworden.

In 't volgend Maandblad zal 't volledige resultaat worden medegedeeld.

Vervolgens vertelt de heer Sprenger van 't succes verkregen door kunstmatige bevruchting van kersen en peren. 'n Zeer geanimeerde discussie was hiervan het gevolg.

(Ook niet-natuurlijkehebbers in den strikten zin van 't woord — en dat wil 'k hier even memoreeren — kunnen op de maandelijksche vergaderingen van 't Nat. Hist. Genootsch. in Limb. veel leeren wat voor hen nuttig en practisch is! De verslaggever.)

Hierna demonstreerden de heeren Dr. de Wever en Claessens enkele planten, waaronder Carduus Collinus en hamulosus. De eerste werd in 1912 gevonden bij Einighausen, de tweede vond men in 1913 als aanvoerplant bij de graanmagazijnen te Sittard. 't Verschil tussehen beide, n.l. rechte, respect. haakvormig gekromde omwindselstekels werd hier duidelijk aangetoond.

Beide distels overtreffen alle inheemsche verre in schoonheid.

Verder was ter tafel Campanula latifolia, 't 'reek-bladklokje, uit 't bosch van Neder-Canne (Nederl. gebied), 'n meterhooge plant met groote, blauwe klokken. 't Is de grootsle en fraaiste onzer campanula's.

Waarschijnlijk is deze plant 'n overblijfsel van vroegere sierplanten uit 't kasteel aldaar. Ze werd er reeds gesignaleerd door Lejeune.

Als voorbeeld van een zeldzaam „ringvormig” blad werd vertoond een variëteit van de Babylo-nische treurwilg.

Waar van de meeste boomsoorten afwijkingen bestaan met geslipte, gekroesde en andere bladvormen, is dit spiraalvormig, gedraaide blad zeldzaam.

't Is de wilg, welke men afgebeeld ziet op de bekende gravure „Napoleon op St. Helena.”

Tegen half tien sloot de voorzitter de vergadering 'n Keer te meer is gebleken, dat de Maandelijksche bijeenkomsten van 't Nat. Hist. Gen. in Limburg leerzaam en prettig zijn.

Mogen ze zich in 'n steeds drukker bezoek kunnen verheugen!

De Waterspreeuw.

Van de „Nederl. Ornithol. Vereeniging” ontvingen we onderstaand schrijven.

Volgaarne hebben we aan 't verzoek der Vereeniging voldaan. We hebben daarom 't schrijven, benevens onze „adhaesiebetuiging” gepubliceerd in de Limburgsche Bladen. Wij twijfelen er niet aan of onze leden zullen met een en ander instemmen en waar ze kunnen zorg dragen voor 't blijven voortbestaan in Limburg van de Waterspreeuw.

Eerbeek, 31 Mei 1914.

Aan het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Nu het broeden van den waterspreeuw (*Cinclus cinclus aquaticus* Bechst.) in Nederland geconstateerd is en gewaarborgde exemplaren zoowel als nest en eieren in een collectie worden bewaard, is door de Ned. Ornithol. Ver. de wensch uitgesproken, dat deze soort gedurende de eerste jaren in haar Nederlandsch broedgebied met rust worde gelaten. Het Rijks-museum v. Natuurl. Historie gaf het goede voorbeeld, door een uit Limburg aangeboden nest en eieren te weigeren.

Ongetwijfeld zult u het hiermede eens zijn en zult u met ons willen medewerken, om de hier uitgesproken wensch nader in uwe omgeving bekend te maken.

Het ware immers te betreuren, indien deze nieuwe broedvogel voor onze avifauna, door te groote verzamelijver weer zou moeten geschrapt worden.

Namens het Bestuur,

De voorzitter

Dr. J. BÜTTIKOFER,

De secretaris

L. F. DE BEAUFORT.

Volkomen gaan we met dit schrijven van de „Ned. Ornith. Ver.” accoord.

Niet als zij, zouden ook wij 't betreuren, als „de Waterspreeuw” vroeg of laat tengevolge van uitroeiing zou moeten geschrapt worden van de lijst der inlandsehe broedvogels.

Te méér ware dat te bejammeren, wijl de broedplaats van den waterspreeuw alléén in Limburg is.

Limburgs natuurschoon, met z'n mooie planten en interessante dieren is ons te lief, om niet van harte toe te juichen elke poging in 't werk gesteld, om dat schoone bewaard te doen blijven.

'n Limburgsche collectie — die van Professor Nillesen te Rolduc — heeft 't geluk en waterspreeuw en nest en eieren ervan te bezitten.

Ze zijn daarin voor de toekomst gewaarborgd.

De zaakkundige wijze toch, waarop Professor Nillesen z'n verzameling aanlegt en er over waakt, stelt ons hieromtrent gerust.

Behalve zijne, haast complete collectie, bestaat er in Limburg zeer zeker geene enkele verzameling, die aanspraak zou kunnen en mogen maken op 't bezit van 'n unicum, gelijk de waterspreeuw is.